

INTERPELLATION 1/2013 rd

Regeringens ekonomiska politik och industripolitik

Till riksdagen

Det centrala målet för den ekonomiska politiken är enligt programmet för Katainens regering att bryta ökningen av statens skuldsättning. År 2011, då regeringen Katainen övertog makten, ökade statsskulden med drygt 4,7 miljarder euro enligt statens bokslut. För att täcka detta underskott har regeringen beslutat om skattehöjningar och nedskärningar till ett värde av flera miljarder euro. Enligt budgeten för 2013, som bygger på optimistiska antaganden om tillväxten, ökar statsskulden med cirka 7,5 miljoner euro, trots nedskärningarna.

Regeringen Katainen har inte fått bukt med skuldsättningen. Tvärtom — med dagens takt kommer regeringen Katainen att kommas ihåg som den regering som lät vår statsskuld växa mer än någon annan tidigare regering. Ett annat mål i regeringsprogrammet var att sänka arbetslösheten till fem procent. Inte heller här har några framsteg gjorts, och enligt finansministeriets prognos kommer avståndet till målet att öka ytterligare i år.

Det här slår undan benen för hela regeringsprogrammet. Målen för skuldsättningen och sysselsättningen verkade från början optimistiska och är nu närmast utopistiska. Den som granskar regeringens ekonomiska politik och ser till i vilken grad den uppnått de centrala målen i regeringsprogrammet kan inte annat än medge faktum — regeringen har misslyckats.

Självklart har den allmänna lågkonjunkturen försvårat möjligheterna att genomdriva målen i regeringsprogrammet. Enligt OECD:s kalkyler

befinner sig Finlands ekonomi i dag dock inte i någon särskilt djup konjunktursvacka, utan vår ekonomi ligger redan ganska nära det normala.¹ Regeringen har dessutom själv deltagit i besluten om de misslyckade försöken att lösa eurokrisen; de beslut som i stället har förlängt krisen och indirekt även försvagat Finlands ekonomi. Regeringen kan alltså inte ange enbart lågkonjunkturen som orsak till att dess ekonomiska politik har misslyckats.

I och med att målen i regeringsprogrammet flyr undan allt längre, är det motiverat att fråga sig om det finns skäl att lägga om den politik som var tänkt att föra till dessa mål. Regeringens ekonomiska politik har i synnerhet grundat sig på nedskärningar inom kommunsektorn och på en höjning av momsen. Det i stort sett enda man gjort för att sanera ekonomin är att dra åt svångremmen. De beskedliga reformer som genomförts för ökad tillväxt och rättvisa är i huvudsak urvattnade versioner av förslag i sannfinländarnas skuggbudget.

I en ny studie från IMF konstateras att det i ett ekonomiskt läge som dagens inte endast är effektivt att försöka stävja den statliga skuldsättningen genom en svångremspolitik, utan att det rentav kan leda till ökad skuldsättning.² Skattehöjningarna och budgetnedskärningarna försva-

¹ I år är Finlands produktionsgap (output gap) 1 procent av BNP, enligt OECD.

² Blanchard, Oliver—Leigh, Daniel (2013), "Growth Forecasts Errors and Fiscal Multipliers", IMF Working Paper WR/13/1.

gar nu vår ekonomiska tillväxt så kraftigt att statsfinanserna försämrats i stället för att förbättras. Flera akademiska studier, baserade på olika metoder, har på senare tid kommit till denna slutsats, så resultaten från IMF:s undersökning kan verkligen inte avfärdas som ett enstaka undantag.³

Med dessa forskningsresultat i minne finns det skäl att noggrant fundera på tidpunkten för de statliga anpassningsåtgärderna. Undersökningen antyder att det nu vore bättre att vara återhållsam med nya skattehöjningar och nedskärningar och i stället fokusera på strukturella reformer som främjar tillväxten och sysselsättningen. De anpassningsåtgärder som statsfinanserna kräver bör vidtas först när landets ekonomi står på fastare grund. Det innebär alltså inte att vi ska glömma målsättningen att minska statsskulden, utan att skulden ska minskas genom bättre fungerande lösningar, genom fokusering på att förbättra utsikterna för ekonomisk tillväxt och dämpa kostnadsutvecklingen inom den offentliga sektorn. Det här är i huvudsak det råd IMF och OECD ger Finland. Finansindustrin och marknaden inser mycket väl att den statliga skuldsättningen inte kan bromsas utan tillväxt, så dess förtroende för Finland skulle knappast rubbas.

Regeringen saknar en vision av vad som måste göras för Finlands ekonomi. Dess ekonomiska politik har begränsat sig till att reagera på vissa ekonomiska nyckeltal. Regeringen måste bli bättre på att förutse vad som väntar oss runt hörnet. Eurokrisen ser ut att sluka det mesta av energin, och de svåra besluten om till exempel hur länge vi ska jobba lastas över på arbetsmarknadsorganisationerna. Regeringen verkar sakna kapacitet att driva igenom de strukturella reformer som krävs. Ser man på kommunreformen och re-

formen inom social- och hälsovårdssektorn är läget så kaotiskt att problemen med största sannolikhet förvärras om de drivs igenom.

Regeringens industripolitik

Regeringens industripolitik har varit exceptionellt misslyckad. Den nuvarande regeringen, ledd av samlingspartiet och socialdemokraterna, och den föregående regeringen med centern och samlingspartiet i förgrunden, har genom sina misslyckade beslut orsakat stor skada på den finländska exportindustrins konkurrenskraft. Deras agerande har lett till att det försvunnit arbetstillfällen inom industrin. Företagens kostnader för energi och logistik har ökat med miljarder på grund av svaveldirektivet och höjningarna av energi- och bränsleskatterna. Regeringens planer på en windfallskatt kommer å sin sida att höja energikostnaderna ytterligare, vilket minskar industrins vilja att investera i vårt land. UPM har redan förberett sig inför skatten och meddelat att man lägger ned en pappersmaskin i Raumo. Tolv intresseorganisationer inom industrin vädjade den 4 februari 2013 till regeringen att slopa windfallplanen. Även beslutet om en bankskatt ser ut att försvåra tillgången till finansiering särskilt för små och medelstora företag, vilket är oroväckande med tanke på att det redan nu är svårt att få finansiering på grund av eurokrisen.

Det senaste och allvarligaste exemplet på den misslyckade industripolitiken är regeringens beslut att förvägra STX Finland ett lån på 50 miljoner euro. Regeringen kommer aldrig mer att stå inför en situation där en extra satsning på 50 miljoner euro i ett slag hade kunnat säkerställa cirka 12 000 årsverken. Regeringen misslyckades i regeringsperiodens viktigaste näringspolitiska beslut.

Regeringspartierna har hävdad att finansieringen till STX Finlands varv avslogs för att den skulle ha stridit mot EU-bestämmelserna. Den förklaringen är knappast trovärdig, eftersom det utifrån de otaliga finansieringsinstrument som finns i världen skulle varit möjligt att skraddarsy ett paket som uppfyllt alla EU-bestämmelser och garanterat att STX Finland fått den aktuella be-

³ T.ex. Christiano, Lawrence—Eichenbaum, Martin—Rebelo, Sergio (2011), "When Is the Government Spending Multiplier Large?", *Journal of Political Economy*, Vol. 119, pp. 78-121; Auerbach, Alan—Gorodnichenko, Yuriy (2012), "Measuring the Output Responses to Fiscal Policy", *American Economic Journal—Economic Policy*, Vol. 4, pp. 1-27; Almunia, Miguel—Benetrix, Agustin—Eichengreen, Barry—O'Rourke, Kevin—Rua, Gisela (2010), "From Great Depression to Great Credit Crisis: Similarities, Differences and Lessons," *Economic Policy*, Vol. 25.

ställningen. Det enda som saknades var politisk vilja hos regeringen att ordna finansieringen. Finland måste släppa sin vana att tolka direktiven så strikt som möjligt. I stället bör man driva en fosterländsk ekonomisk politik som är bättre för vårt land.

En annan motivering till avslaget var att det inte är statens uppgift att stödja förlustbringande affärsverksamhet. STX Finlands resultat har på senare år varit negativt, främst till följd av den svaga konjunkturen inom varvsindustrin. De enskilda beställningarna har i huvudsak varit vinstgivande. Problemet har framför allt varit att man inte lyckats få tillräckligt med beställningar. Det betyder inte att verksamheten av nödvändighet måste förbli förlustbringande när konjunkturen inom varvsindustrin vänder uppåt. Tio av världens tolv största kryssningsfartyg har byggts i Finland. Det finns anledning att förutsätta att vår konkurrenskraft inom byggande av kryssningsfartyg fortsättningsvis ligger på toppnivå globalt sett. Vi förlorade Oasis 3 därför att staten inte ville delta, inte därför att själva skeppsbyggandet saknar konkurrenskraft. Det vore förnuftigare att utveckla konkurrenskraftiga finansieringslösningar för varvsbranschen, så att vi kunde stå på samma startlinje som våra konkurrentländer. I stället kör vi själva ned den kompetens och det produktionsnät som vårt branschfolk byggt upp under decennier och som världen över erkänns hålla toppklass.

Av det totala värdet på en fartygsbeställning står varvet för endast 20 procent, medan underleverantörerna står för 80 procent. Trots varvets svårigheter har underleverantörerna gjort positiva resultat. Varvet är hjärtat i vår marinindustri - den förhandlar om fartygsbeställningar, ordnar finansieringen och organiserar underleverantörskedjan. Det är uppenbart att utan ett inhemskt varv kommer också en stor del av underleverantörsnätet att förtvina. Endast en bråkdel av företaget i detta nätverk har reella möjligheter att klara sig på exportmarknaden.

Företrädarna för regeringspartierna har även uppmanat industrin att fokusera på den arktiska sektorn med bl.a. isbrytare, där Finland har ett starkt kunnande, i stället för på lyxkryssare och

andra passagerarfartyg. Det säger man trots att den sysselsättande effekten i underleverantörsledet av ett enda kryssningsfartyg motsvarar 60—90 isbrytare. Att tro att isbrytarna kan fylla tomrummet efter passagerarfartygen är att lura sig själv. Konkurrenskraften hos vår varvsindustri vilar på fyra stadiga ben: passagerarfartyg, specialfartyg, isbrytare och offshoreprodukter. Samtliga sektorer inom vår varvsindustri blir lidande om det inte längre byggs kryssningsfartyg i Åbo.

Den ekonomiska historien, också i Finland, ger många prov på att staten i exceptionella lägen har gjort temporära investeringar i företag som är viktiga för landets ekonomi och sysselsättning. Staten har många gånger återfått det satsade kapitalet med ränta när den sålt vidare företag som kommit på fötter på nytt. Det senaste exemplet på detta är räddningspaketet för den amerikanska försäkringsjätten AIG, som i slutändan gav federationen en vinst på 22,7 miljarder dollar. Såväl USA som Tyskland har under finanskrisen gjort satsningar i miljardklassen för att rädda bilindustrin.

Staten måste på ett annat sätt än privata place-rare bedöma avkastningen på sina investeringar och hur lyckade investeringarna är. När staten fattar investeringsbeslut borde den även ta hänsyn till effekterna på skatteinkomsterna och socialutgifterna. En ansvarsfullt agerande statsmakt bedömer också vilka effekter beslutet har på samhället i stort. Det står klart att förlusten av fartygsbeställningen kostar staten hundratals miljoner euro i förlorade skatteinkomster och i ökande arbetslöshetsersättningar och andra sociala utgifter. När tusentals människor blir arbetslösa måste man dessutom räkna in de psykiska multiplikatoreffekterna, som slår tillbaka på hela samhället.

I statsrådets principbeslut om statens ägarpolitik, daterat den 3 november 2011, sägs inledningsvis följande: "Genom en aktiv statlig ägarpolitik stöds tillväxt och sysselsättning, vilket främjar samhället som helhet. Genom ägarpolitiken kan man stödja en kontrollerad förnyelse av näringsstrukturen och en samhällsligt hållbar utveckling, samtidigt som tryggheten av arbetstagnas ställning i samband med förändringar

också beaktas." I fallet STX Finland har regeringen inte ens följt sitt eget principbeslut. I frågan om statens ägarpolitik måste man vid behov kunna överge ideologiska hänsyn och driva en praktisk, fosterländsk ägarpolitik. Kan man göra det i USA måste man kunna göra det också i Finland.

Regeringspartierna har upprepade gånger motiverat att Finland deltar i stödet till eurozonens konkursfärdiga stater med att man därigenom indirekt tryggar Finlands ekonomi och finska jobb. Enligt Näringslivets Delegation EVA uppgår Finlands totala ansvar för dessa stödpaket till närmare 90 miljarder euro. Men nu, när man kunde ha räddat ekonomin och sysselsättningen i Finland genom en direkt åtgärd och till endast en bråkdel av de kostnader som slösats på att rädda konkursmogna stater och utländska banker, nu intar regeringen en avvisande hållning. Man kommer inte undan tanken att utgången kanske hade varit en annan om den som begärt lånet inte hade varit ett varv i Åbo, Finland, utan en bank i Aten.

Vi anser att staten i sin ägarpolitik måste frånga rollen som en försiktig finansiell placerare och i stället bli en aktiv industriägare. Regeringen måste så snabbt som möjligt säkerställa finansieringen av kryssningsfartygen TUI 1 och TUI 2, till exempel genom att investera i STX Finland. Om statsmakten medverkar till att varvsbassängerna ligger tomma i några år äventyrar den vår varvsindustris framtid. Staten måste överhuvudtaget kunna ta större finansiella risker för att säkerställa orderingången hos vår exportindustri.

Staten måste även se till att verksamheten vid Eurenkos krutfabrik i Vihtavuori i Mellersta Finland fortsätter. Det är viktigt inte bara för sysselsättningen utan också för att säkra landets försörjning av krut. Regeringen har alla skäl att handla fördomsfritt och utan ideologiska skygglappar. Ett beaktansvärt alternativ är att det statliga bolaget Patria köper fabriken. Vi kräver vidare att regeringen skyndsamt förelägger riksdagen ett industripolitiskt program, där regeringen redogör för hur den tänker säkerställa förutsättningarna för vår industri.

Finlands ekonomi och dess utmaningar

De utmaningar den finländska ekonomin står inför är större och mer komplicerade än efter depressionen på 1990-talet. Vi har ett hållbarhetsunderskott som beror på pensioneringarna. Vår konkurrenskraft har blivit sämre och den globala lågkonjunkturen bromsar upp den ekonomiska tillväxten även hos oss. Då vi dessutom saknar en egen valuta och penningpolitik kan vi knappast räkna med att en exportbaserad ekonomisk tillväxt löser våra problem på det sätt den gjorde i slutet av 1990-talet.

Vår bruttonationalprodukt har fortfarande inte nått upp till 2008 års nivå. Som vi konstaterade tidigare ligger å andra sidan vår ekonomi inte långt från den normala nivån, enligt exempelvis OECD:s kalkyler. Det är ett faktum att vi inte bara befinner oss i en konjunktursvacka, utan att problemen i vår ekonomi har sin grund i de ekonomiska strukturerna. Utan strukturella förändringar finns det inga möjligheter att ekonomin växer med samma fart som under de senaste decennierna.

Ekonomisk tillväxt förutsätter ökad produktivitet och mer arbete. Enligt Statistikcentralens befolkningsprognos kommer den arbetsföra befolkningen att minska med nästan 4 procent under 2010-talet. För att vi i detta läge ska kunna hålla kvar mängden utfört arbete åtminstone på samma nivå som i dag måste vi öka den andel människor som deltar i arbetslivet. Allt fler av dem som av en eller annan orsak står utanför arbetslivet måste med andra ord aktiveras, samtidigt som arbetskarriärerna måste förlängas. Detta måste i första hand ske genom sporrande insatser, till exempel genom att förbättra arbetsmiljön och arbetshälsan.

På senare år har dessutom en annan faktor som är viktig för den ekonomiska tillväxten, nämligen ökningen av arbetsproduktiviteten, bromsats upp oroväckande snabbt i Finland. Ännu under åren 2000—2004 ökade arbetsproduktiviteten med i genomsnitt 2,3 procent per år, medan ökningen under 2005—2011 var endast 0,7 procent per år i genomsnitt. Vi hotas av en långsam förtvinning om vi inte genomför reformer som förbättrar förutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Sysselsätt-

ningsnivån måste bli den viktigaste indikatorn för den ekonomiska politiken. Allt annat måste underställas målet att öka sysselsättningen. Vårt hållbarhetsunderskott är framför allt ett sysselsättningsunderskott, så om vi lyckas höja sysselsättningen till samma nivå som i de andra nordiska länderna, försvinner en stor del av hållbarhetsunderskottet utan ytterligare nedskärningar eller skattehöjningar.

Denna uppgift underlättas inte det minsta av att vår konkurrenskraft försvagats under hela 2000-talet. Det har framförts att en lönerabatt kunde åtgärda detta. Finland återfår emellertid inga fabriker genom lönerabatt. I stället leder den oss in på skuldeflationens väg, vilket vore farligt i dagens ekonomiska läge. När vi talar om konkurrenskraft borde vi snarare fokusera på kostnadsnivån än på lönenivån. Kostnadsnivån inom vår exportsektor påverkas i hög grad av bland annat energi-, råvaru- och transportkostnaderna. Med tanke på den föregående regeringens beslut om t.ex. energibeskattningen och svaveldirektivet är det inget under att konkurrenskraften hos vår exportsektor smulats sönder. Här har partierna i såväl den nuvarande som den föregående regeringen anledning att ta en titt i spegeln.

I en diskussion om Finlands konkurrenskraft vore det oärligt att inte nämna ett problem som euron förde med sig, nämligen att vi nu saknar en egen valuta- och penningpolitik. Enligt studier gjorda av IMF⁴ och EU-kommissionen⁵ har till exempel Sverige haft nytta av att ha en egen valuta under krisen. Statsrådets kansli konstaterar i en studie över vilka faktorer som påverkar Finlands konkurrenskraft att det främsta enskilda skälet till att euron stärkts är att vår kostnadskonkurrenskraft försvagats under 2000-talet⁶. EU-kommissionen och en del av näringslivet ser ut

att som sin ledstjärna ha intern devalvering, vilket innebär kraftig åtstramning av statsfinanserna och lönerabatt. Intern devalvering är emellertid en helt annan sak än traditionell extern devalvering, dvs en försvagning av valutans värde i förhållande till andra valutor. Att återställa konkurrenskraften genom intern devalvering i stället för genom extern devalvering är, enligt IMF:s bedömning, en lång och plågsam process som mycket sällan har lyckats. Det har, också i Finland, påståtts att Lettland är ett mönsterexempel på framgångsrik intern devalvering. Påståendet tål dock inte en kritisk granskning, i synnerhet inte om man jämför med Island, som under krisen genomförde en kraftig devalvering som föll väl ut. Om Finland hade en egen valuta- och penningpolitik skulle ingen på allvar tala om lönerabatt. I stället skulle vi diskutera en devalvering av vår egen valuta och lättnader inom penningpolitiken. Det är beskrivande att sådana diskussioner redan pågår i Sverige, trots att konkurrenskraften där är klart större än i Finland.

Finland är beroende av exporten och vi är självfallet samtidigt beroende av den ekonomiska utvecklingen i resten av världen. Trots att vi lämnat över en hel del av makten över den ekonomiska politiken till Bryssel kan regeringen fortfarande göra mycket för landets ekonomi. Regeringen måste nu ge prov på visionskraft samt förmåga och vilja att driva en fosterländsk ekonomisk politik fri från ideologiska begränsningar.

På grundval av det ovanstående och med hänvisning till 43 § i Finlands grundlag framställer vi följande interpellation till den behöriga ministern:

Kommer regeringen att gå vidare på sin nuvarande linje, trots att de centrala ekonomisk-politiska målen i regeringsprogrammet visar sig allt svårare att nå och trots att de senaste vetenskapliga studierna ifrågasätter effekterna av en ekonomisk politik som bygger på åtstramningar,

⁴ IMF (2012), "Taking Stock: A Progress Report on Fiscal Adjustment", Fiscal Monitor, October 2012.

⁵ European Commission (2012), "Current account surpluses in the EU", European Economy 9/2012.

⁶ Statsrådets kansli (2012), "Nya mätare för den kostnadsmässiga konkurrenskraften" (endast på finska: "Kustannuskilpailukyvyyn mittausmenetelmien uudistaminen"), Statsrådets kanslis rapportserie 3/2012.

vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att förbättra förutsättningarna för ekonomisk tillväxt,

vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att förbättra konkurrenskraften hos vår exportsektor,

hur tänker regeringen försvara det finländska arbetet,

är regeringen redo att säkerställa finansieringen av kryssningsfartygen TUI 1 och TUI 2, till exempel genom att staten investerar kapital i STX Finland,

förmår regeringen ställa sig över ideologierna och föra en pragmatisk och fosterländsk ägarpolitik och

hur tänker regeringen säkerställa den för försörjningssäkerheten viktiga inhemska krutproduktionen?

Helsingfors den 8 februari 2013

Jari Lindström /saf
Jyrki Yrttiaho /vg
Juho Eerola /saf
Ritva Elomaa /saf
Teuvo Hakkarainen /saf
Jussi Halla-aho /saf
Lauri Heikkilä /saf
James Hirvisaari /saf
Reijo Hongisto /saf
Olli Immonen /saf
Ari Jalonen /saf
Anssi Joutsenlahti /saf
Johanna Jurva /saf
Arja Juvonen /saf
Pietari Jääskeläinen /saf
Pentti Kettunen /saf
Kimmo Kivelä /saf
Osmo Kokko /saf
Laila Koskela /saf
Maria Lohela /saf
Anne Louhelainen /saf

Pirkko Mattila /saf
Lea Mäkipää /saf
Hanna Mäntylä /saf
Martti Mölsä /saf
Mika Niikko /saf
Jussi Niinistö /saf
Pentti Oinonen /saf
Tom Packalén /saf
Pirkko Ruohonen-Lerner /saf
Vesa-Matti Saarakkala /saf
Timo Soini /saf
Ismo Soukola /saf
Maria Tolppanen /saf
Reijo Tossavainen /saf
Kaj Turunen /saf
Kauko Tuupainen /saf
Pertti Virtanen /saf
Ville Vähämäki /saf
Juha Väätäinen /saf
Markus Mustajärvi /vg